

Politechnika Warszawska

Wydział Geodezji i Kartografii
Katedra Gospodarki Przestrzennej
i Nauk o Środowisku Przyrodniczym

WPROWADZENIE

Zasada zrównoważonego rozwoju jest jedną z podstawowych konstytucyjnych zasad ustroju państwa polskiego. Zgodnie z art. 5 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej: *Rzeczpospolita Polska strzeże niepodległości i nienaruszalności swojego terytorium, zapewnia wolności i prawa człowieka i obywatela oraz bezpieczeństwo obywateli, strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju. Przez rozwój zrównoważony rozumiany jest taki sposób gospodarowania, w którym następuje proces integrowania działań politycznych, gospodarczych i społecznych, z zachowaniem równowagi przyrodniczej oraz trwałości podstawowych procesów przyrodniczych, w celu zagwarantowania możliwości zaspokajania podstawowych potrzeb poszczególnych społeczności lub obywateli zarówno współczesnego pokolenia, jak i przyszłych pokoleń (art. 3 pkt 50 Ustawy Prawo ochrony środowiska).*

W obecnych czasach, w których działalność człowieka przyjęła formy zagrażające środowisku przyrodniczemu, równoważenie rozwoju jest odpowiedzią na te zagrożenia. Sposób korzystania z przestrzeni kraju, regionu, gminy lub miasta w zasadniczy sposób determinuje przekształcanie środowiska oraz warunki ochrony jego walorów i zasobów. Planowanie przestrzenne jest jednym z ważniejszych narzędzi, które może pogodzić rozwój społeczno-gospodarczy z ochroną środowiska. Co więcej, racjonalne gospodarowanie przestrzenią powinno być sprawą najwyższej wagi, ponieważ przestrzeń, w której żyjemy, jest ograniczonym zasobem środowiska. Należy zatem korzystać z tego zasobu, tak aby przekazać go następnym pokoleniom w stanie, jak najmniej zmienionym.

W Polsce potrzebna jest dziś szeroka dyskusja dotycząca problemów związanych z gospodarką przestrzenną. Najlepszą okazją ku temu są spotkania przedstawicieli różnych środowisk, którym bliskie są sprawy związane z racjonalnym gospodarowaniem przestrzenią. Z myślą o tym została zorganizowana konferencja naukowa pod tytułem *Gospodarka przestrzenna*

w świetle wymagań strategii zrównoważonego rozwoju, która odbyła się w Jachrance, 16–17 czerwca 2011 r. Organizatorami konferencji byli: Komitet Geodezji Polskiej Akademii Nauk – Sekcja Gospodarki Przestrzennej i Katastru, Katedra Gospodarki Przestrzennej i Nauk o Środowisku Przyrodniczym oraz Zakład Katastru i Gospodarki Nieruchomościami Wydziału Geodezji i Kartografii Politechniki Warszawskiej. Konferencja była objęta wspólnym patronatem honorowym: Minister Barbary Kudryckiej, Minister Elżbiety Bieńkowskiej, Państwowej Rady Gospodarki Przestrzennej, Marszałka Województwa Mazowieckiego Adama Struzika, Przewodniczącego KPZK PAN Tadeusza Markowskiego oraz Jego Magnificencji Rektora Politechniki Warszawskiej Włodzimierza Kurnika. Jednym z zamiarów organizatorów konferencji było zainicjowanie cyklicznych spotkań integrujących środowiska naukowe i samorządowe, które dawałyby możliwość wymiany doświadczeń oraz refleksji teoretycznych dotyczących nowych obszarów badawczych w planowaniu przestrzennym.

Prezentowany tom Studiów KPZK PAN zawiera artykuły naukowe zaprezentowane na konferencji w Jachrance. Ich tematyka dotyczy aktualnych i ważnych problemów współczesnego zagospodarowania otaczającej nas przestrzeni, analizowanej przez pryzmat wymagań strategii zrównoważonego rozwoju oraz zróżnicowanych wartości:

- ekologicznych, w tym krajobrazowych o szczególnych wartościach przyrodniczych oraz zdegradowanych obszarów poprzemysłowych;
- kulturowych, ze szczególnym uwzględnieniem wartości historycznego krajobrazu miejskiego;
- przestrzennych, uwzględniających założenia urbanistyczne i architektoniczne oraz zniszczone i zdegradowany krajobraz wsi i miast.

W pierwszym rozdziale tomu zebrano artykuły przedstawiające aktualne problemy gospodarki przestrzennej w Polsce m.in. kwestie poprawy prawnego systemu planowania przestrzennego w kraju, problematykę gospodarowania przestrzenią na terenach zalewowych głównie w kontekście katastrofalnych powodzi w ostatnich latach, oraz racjonalnego zagospodarowania złóż kopalin.

Opracowania zamieszczone w drugim rozdziale tomu dotyczą kwestii ochrony walorów przyrodniczych i zasobów naturalnych, zachowania bioróżnorodności przez racjonalne gospodarowanie przestrzenią, a także istotnej roli przestrzeni biologicznie czynnej w obszarach zurbanizowanych.

Kolejne prace zebrane w rozdziale trzecim poruszają ważny problem wcielania w życie zasad polityki zrównoważonego rozwoju przez zapisy w strategiach rozwojowych na poziomie lokalnym, regionalnym i ponadregionalnym.

Rozdział czwarty porusza zagadnienie planowania przestrzeni miejskiej. Autorzy zawartych w nim artykułów zwrócili uwagę m.in. na kwestię zwartości miast oraz na istotny problem niekontrolowanego rozrastania się miast na tereny podmiejskie.

Gospodarowanie przestrzenią na obszarach wiejskich jest tematem artykułów prezentowanych w piątym i szóstym rozdziale tomu. Zwrócono w nich uwagę m.in. na takie kwestie, jak: kształtowanie krajobrazu w obszarach wiejskich, wpływ kopalnictwa odkrywkowego na przestrzeń rolniczą, rozwój infrastruktury na obszarach wiejskich, racjonalna gospodarka

gruntami w obszarach wiejskich, gospodarka nieruchomościami i scalenia, a także wzajemne uwarunkowania gospodarki nieruchomościami i miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy.

Jednym z istotnych problemów związanych z racjonalnym gospodarowaniem przestrzenią jest rewitalizacja obszarów poprzemysłowych, co jest tematem artykułów zaprezentowanych w siódmym rozdziale tomu. Elementem zrównoważonego rozwoju powinna być również racjonalna gospodarka odpadami, wykorzystanie odpadów jako surowców wtórnych itp. Badania z tego zakresu zostały opublikowane w rozdziale ósmym.

Ostatni rozdział tomu poświęcony jest uwarunkowaniom prawnym i społecznym w gospodarowaniu przestrzenią. W pracach na ten temat omówiono: internetowe narzędzia partycypacji społecznej w procesie planowania przestrzennego w Polsce, prawne aspekty planowania dróg publicznych w Polsce, ochrony przeciwpowodziowej, zalesiania, scalania i podziału nieruchomości, a także wpływ zapisów prawa budowlanego na planowanie przestrzenne.

Prezentowany tom jest dowodem na to, że gospodarka przestrzenna znakomicie rozwija się na styku nauk przyrodniczych, technicznych, społecznych, ekonomicznych i prawnych, co świadczy o jej interdyscyplinarnym charakterze. Mam nadzieję, że publikacja, którą oddajemy w Państwa ręce, przyczyni się do dalszej pogłębionej dyskusji na rzecz lepszego zrozumienia złożoności problemu racjonalnego gospodarowania przestrzenią, z uwzględnieniem współczesnych wyzwań, a także wymogów i najlepszych wzorców europejskich i światowych.

Składam serdeczne podziękowania Pani mgr inż. Wiolecie Radziszewskiej oraz Panu dr Łukaszowi Uzarowiczowi za pomoc w redakcji tomu.

Alina Maciejewska